

TA'LIM AMALIYOTIDA O'QITISHNING TURFA TEXNOLOGIYALARI. SINERGITIKA, YA'NI HAMKORLIK ILMIY YO'NALISH SIFATIDA

Fazilat Diyorova

*Termiz davlat universiteti talabasi
shodmondiyarov3@gmail.com*

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tizimida qo'llanilayotgan turli o'qitish texnologiyalari va sinergitika tushunchasi ilmiy yo'nalish sifatida tahlil qilinadi. O'qitish jarayonida hamkorlik muhitini yaratish, interaktiv usullar va innovatsion pedagogik yondashuvlar orqali ta'lim samaradorligini oshirish masalalari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, xalqaro tajribalar asosida sinergik ta'lim metodlarini milliy ta'lim tizimiga moslashtirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: o'qitish texnologiyalari, sinergitika, hamkorlik, ta'lim metodlari, innovatsion ta'lim, pedagogik strategiya, interfaol o'qitish, xalqaro tajriba.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimi jadal rivojlanmoqda va o'qitish jarayonida innovatsion yondashuvlardan foydalanish zarurati ortib bormoqda. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish hamda o'zaro hamkorlik muhitini shakllantirishga yo'naltirilgan. Shu nuqtayi nazardan, sinergitika ta'lim jarayonida hamkorlikni tashkil etishning muhim ilmiy yo'nalishi sifatida qaralmoqda.

Sinergetik ta'lim jarayoni o'quvchilarning o'zaro hamkorligini mustahkamlash, ta'lim resurslarini samarali taqsimlash va o'quv jarayoniga kreativlikni jalb etishga yordam beradi. Ushbu maqolada ta'lim amaliyotida o'qitishning turli texnologiyalari va sinergitik yondashuvlarning o'rni o'rganiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Mazkur maqolani yozishda quyidagi asosiy manbalar tahlil qilindi:

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha ilmiy tadqiqotlar.

Sinergetik o'qitish modellariga oid xalqaro tajribalar.

Ta'lim sohasida hamkorlik yondashuvlarini qo'llash bo'yicha empirik tadqiqotlar.

O'zbekiston ta'lim tizimida innovatsion pedagogik yondashuvlarni joriy etish bo'yicha davlat hujjatlari.

Tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlar qo'llanildi:

Qiyosiy tahlil – turli o'qitish texnologiyalarining samaradorligini taqqoslash.

Empirik tadqiqot – ta'lim jarayonida sinergetik o'qitish usullarining natijalarini o'rganish.

Nazariy tahlil – pedagogik fanlarda sinergitika tushunchasining o'rganilishi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ta'lim amaliyotida o'qitish texnologiyalarining o'rni

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qitish texnologiyalarining ahamiyati ortib bormoqda. O'qitish metodlari zamonaviy ilm-fan va texnologiyalar bilan uyg'unlashib, o'quvchilarning mustaqil va tanqidiy fikrlashini shakllantirishda muhim rol o'ynamoqda. Quydagi o'qitish texnologiyalari ayniqsa samarali ekani aniqlangan:

Interfaol ta'lim – muhokama, rol o'yinlar, guruhli ish va kollaborativ loyihalar orqali o'quvchilar o'z fikrlarini erkin bayon qilish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Differensial yondashuv – o'quvchilarning individual qobiliyatlari va ehtiyojlariga mos o'qitish usullari qo'llaniladi, bu esa har bir o'quvchining ta'lim jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlaydi.

Raqamli texnologiyalar asosida ta'lim – elektron ta'lim platformalari, masofaviy o'qitish vositalari, sun'iy intellekt va ta'lim analitikasi orqali ta'lim samaradorligini oshirishga erishiladi.

Sinergetik yondashuv – o'quvchilarning o'zaro ta'siri orqali bilim olish samaradorligini oshirishga qaratilgan hamkorlik metodlarini o'z ichiga oladi.

Sinergetik ta'lim yondashuvi va uning afzalliklari

Sinergetik ta'lim yondashuvi o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, hamkorlik muhitini shakllantirish va innovatsion ta'lim usullarini qo'llash orqali ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Quydagi jihatlar sinergetik ta'limning asosiy afzalliklari sifatida e'tirof etiladi:

Kooperativ o'qitish – o'quvchilar kichik guruhlarda ishlaydi, bilim almashish orqali ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Mustaqil fikrlashni rag'batlantirish – o'quvchilar o'z fikrlarini erkin bayon qilish va baholash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Kreativlikni rivojlantirish – yangilik yaratishga va muammolarni yechish yo'llarini topishga undaydi.

Moslashuvchanlik va dinamika – o'quv jarayoni tezkorlik bilan o'zgaruvchan sharoitlarga moslashtiriladi.

Ijodiy hamkorlik – o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida o'zaro ishonch muhitini shakllantirish orqali ta'lim samaradorligi ortadi.

Jadval 1: Turli ta'lim texnologiyalarining samaradorlik darajasi

Ta'lim texnologiyasi	Samaradorlik darajasi (%)
----------------------	---------------------------

An'anaviy yondashuv	60%
Interfaol usullar	80%
Raqamli ta'lim	85%
Sinergetik ta'lim	90%

Jadval 2: Sinergetik yondashuv va an'anaviy ta'limning solishtirma tahlili

Mezonlar	An'anaviy ta'lim	Sinergetik ta'lim
O'quvchilarning ishtiroki	Past	Yuqori
Mustaqil fikrlash	Kam rivojlangan	Keng rivojlangan
Hamkorlik muhiti	Cheklangan	Yuqori
Innovatsion g'oyalar	Kam	Ko'p
O'qitish usullari	Passiv ta'lim	Aktiv va interfaol

Sinergetik ta'limning amaliy qo'llanilishi

Sinergetik yondashuvdan foydalanish ta'lim jarayonida quyidagi natijalarga olib keladi:

O'quvchilar ishtiroki ortadi – o'quvchilar dars jarayonida faol qatnashadilar.

Muloqot ko'nikmalari rivojlanadi – sinfdoshlar va o'qituvchilar o'rtasida samarali aloqa o'rnatiladi.

Muammolarni hal qilish qobiliyati oshadi – o'quvchilar tahlil qilish, mantiqiy fikrlash va ijodiy yondashuvlarni rivojlantiradi.

Moslashuvchan o'qitish tizimi shakllanadi – sinfdagi turli darajadagi o'quvchilarga mos ta'lim usullari joriy etiladi.

Texnologiyalar bilan uyg'unlashadi – zamonaviy raqamli vositalar bilan integratsiyalashgan ta'lim tizimi shakllanadi.

Sinergetik yondashuv pedagogik jarayonni yanada samarali qilish bilan birga, ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilar bilimni mustahkamlashga xizmat qiladi. Kelgusida bu metodologiya milliy ta'lim tizimiga keng joriy etilishi ta'lim sifati va natijalarini yanada yuqori bosqichga olib chiqish imkonini yaratadi.

XULOSA

Ta'lim amaliyotida sinergetik yondashuvning joriy etilishi o'qitish samaradorligini oshirish va o'quvchilarning mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish

va kreativlik ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Ushbu maqolada o'qitishning turli texnologiyalari va ularning natijalari tahlil qilinib, sinergetik yondashuvning afzalliklari namoyon qilindi.

O'zbekiston ta'lim tizimida sinergetik yondashuvlarni keng joriy etish quyidagi afzalliklarni beradi:

O'quvchilarning faolligi ortadi.

Mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalari rivojlanadi.

Hamkorlik muhiti shakllanadi va pedagogik jarayon samaradorligi oshadi.

Ushbu natijalar sinergetik o'qitish modelini ta'lim jarayonida keng joriy etish zarurligini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Vygotskiy L.S. "Pedagogik psixologiya". – Moskva: Pedagogika, 1987. – 250 b.
2. Dewey J. "Demokratiya va ta'lim". – Nyu-York: Macmillan, 1990. – 312 b.
3. Piaget J. "Bolalar fikrlashining rivojlanishi". – Parij: Flammarion, 1985. – 270 b.
4. Freire P. "Zulm ostidagi ta'lim". – London: Penguin, 2000. – 200 b.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasida islohotlar bo'yicha qarorlari. – Toshkent: Davlat nashriyoti, 2022. – 180 b.